

Svjetski dan zdravlja, 07.april/travanj 2008.

«ZAŠTITIMO ZDRAVLJE OD KLIMATSKIH PROMJENA»

Klimatske promjene su danas bez sumnje, jedan od najvećih izazova našeg vremena. One direktno utječu i prijete nekim od fundamentalnih determinanti zdravlja: hrana, zrak, voda. Suočena s ovom opasnošću, Svjetska zdravstvena organizacija u povodu Svjetskog dana zdravlja odlučila je skrenuti pozornost najšire javnosti na problem koji je od najvećeg značaja za globalno zdravlje.

Poznato je šta nestabilna i promjenljiva klima znači za zdravlje. Toplotni valovi, oluje, poplave i suše, ubijaju destine tisuća ljudi svake godine. Iz SZO poručuju da već sada klimatski senzitivne bolesti, kao što je dijareja, malarija, ili ishrana bez proteina izaziva više od 3 milijuna smrti godišnje. Čak ni ovi brojevi ne odražavaju poražavajuće indirektno zdravstvene posljedice koje će, kako predviđaju stručnjaci SZO donijeti posljedice promjene klime na poljoprivrednu proizvodnju i kulturu, dostupnost svježje vode u područjima širom svijeta. Iako su ovakvi klimatski udari opasni za cjelokupno čovječanstvo, oni će ipak u prvom valu pogoditi one najsiromašnije slojeve i tako još dublje produbiti jaz između siromašnih i bogatih kada je u pitanju zdravlje. Svjetski dan zdravlja 2008. godine uz moto «**Zaštitimo zdravlje od klimatskih promjena**» je još jedna prilika da se ova godina učini posebno značajnom po tome što će se ojačati svijest o evidentnoj globalnoj prijetnji javnom zdravlju. Na sreću, mnogi od ovih zdravstvenih rizika se mogu izbjeći kroz postojeće zdravstvene programe i intervencije. Usaglašena akcija za jačanje ključnih karakteristika zdravstvenih sustava i za promociju zdravih izbora razvoja mogu da poboljšaju javno zdravlje u ovom času, ali i da smanje vulnerabilnost prema budućim promjenama klime, smatraju u SZO.

Iz Svjetske zdravstvene organizacije posebno apeliraju na vlade da problem javnog zdravlja u kontekstu klimatskih promjena stave u središte zdravstvene politike, posebno kroz ostvarivanje zadataka iz «Milenijumskih ciljeva razvoja».

UN: LJUDI GLAVNI KRIVCI

TEMELJNI ZAKLJUČAK UN-OVA IZVJEŠĆA S KRAJA PROŠLE GODINE JE DA SU KLIMATSKIE PROMJENE 90 POSTO UZROKOVANE LJUDSKIM DJELOVANJEM, NO OSTAVLJENA JE MALA MOGUĆNOST DA JE RIJEČ I O PRIRODNOM CIKLUSU.

KLJUČNE PORUKE ZA SVJETSKI DAN ZDRAVLJA

Zdravlje je jedno od područja koje je najviše pogođeno klimatskim promjenama – i to se događa sada

Znanost je jasna. Zemlja se zagrijava, zagrijavanje se ubrzava, a za to su odgovorne ljudske aktivnosti. Ako sadašnji trendovi zagrijavanja ostanu nekontrolirani, čovječanstvo će se suočiti sa više ozljeda, bolesti i smrti koje su povezane sa prirodnim katastrofama i toplotnim talasima; višim stopama oboljenja koje izaziva hrana, voda i štetočine; i više prijevremenih smrti i bolesti koje izaziva zagađenje vazduha. Pored toga, u mnogim dijelovima svijeta, velike populacije će morati biti premještene zbog podizanja nivoa mora, suša i gladi. Kako se glečeri tope, mijenja se hidrološki ciklus, ali i produktivnost obradive zemlje. Neke od tih efekata na zdravlje mi već sada možemo da mjerimo.

Utjecaj klimatskih promjena na zdravlje najteže će pogoditi siromašnu populaciju

Fizičke posljedice promjene klime varirat će na raznim geografskim lokacijama. Utjecaj klimatskih promjena na zdravlje ljudi još će se dodatno modificirati zbog takvih uvjeta kao što je nivo razvoja, siromaštvo i obrazovanje, javnozdravstvena infrastruktura, korišćenje zemlje i politička organizacija. U početku će najteže biti pogođene zemlje u razvoju. Zemlje sa najvećim nivoom siromaštva i neuhranjenosti, lošom zdravstvenom infrastrukturom i/ili političkim nemirima najmanje će biti sposobne da se uhvate u koštac sa ovim problemom. Osim toga, ako ne uspijemo riješiti klimatsku promjenu i njihove efekte na zdravlje, rizikujemo da još više ugrozimo našu sposobnost da postignemo «Milenijumske razvojne ciljeve».

Tradicionalni instrumenti javnog zdravstva važne su komponente efikasnog odgovora na klimatske promjene

Čista voda i sanitacija; sigurna i adekvatna ishrana; kontrola bolesti i adekvatan odgovor; sigurna i efikasna kontrola vektorskih bolesti; kao i pripremljenost za katastrofu – sve su to bitne komponente javnozdravstvene djelatnosti koje se mogu prilagoditi klimatskim promjenama. Ovi programi moraju biti pojačani na globalnoj razini, posebno koncentrirajući napore na lokacijama i u populacijama visokog rizika kako bi se prevenirale ozljede, bolesti i smrti koje su povezane sa klimatskim promjenama.

Među-sektorsko, interdisciplinarno partnerstvo je neophodno da bi se pripremili za ovu globalnu prijetnju zdravlju

Klimatske promjenu su veoma široke, pa će efikasna adaptacija zahtijevati građenje partnerstva za podizanje ekspertize državnih agencija, međuvladinih i nevladinih organizacija, industrije i profesionalnih grupa i lokalnih zajednica. Odluke koje utječu na urbano planiranje, promet, snabdijevanje energijom, proizvodnju hrane, korišćenje tla i vodenih resursa pogađaju i klimu i zdravlje. Potrebna je suradnja u okviru svih ovih sektora kako bi se pronašla inovativna i efikasna rješenja koja će stabilizirati klimu i zaštititi zdravlje

Akcija mora početi sada kako bi se zaštitilo zdravlje primjenom kako adaptacije tako i ublažavanja

Još uvijek postoji znanstvena neizvjesnost o mogućnosti i tajmingu nagle i katastrofalne klimatske promjene ako temperature nastave da rastu. Zato bi hitna akcija trebala početi sada kako bi se klima stabilizirala kroz snažno i djelotvorno ublažavanje negativnih efekata uz poduzimanje istovremenih preventivnih aktivnosti kojima bi se spriječilo povećanja predvidivih bolesti povezanih sa klimom. To zahtijeva puno učešće zdravstvenog sektora u nacionalnim i internacionalnim procesima za ublažavanje i adaptaciju na klimatske promjene.

CILJEVI ZA SVJETSKI DAN ZDRAVLJA 2008.

- Razvijati svijest i razumijevanje, globalno i lokalno, relevantnih zdravstvenih posljedica klimatskih promjena.
- Zalagati se za interdisciplinarna i intersektorska partnerstva od lokalnog do međunarodnog nivoa koja nastoje da poboljšaju zdravlje kroz brzo razvijanje strategija ublažavanja za stabiliziranje promjene klime i razvoj proaktivnih programa adaptacije za minimaliziranje zdravstvenih posljedica.
- Lokalne zajednice, organizacije, zdravstveni sustavi i vlade moraju kreirati efikasne akcije za smanjenje utjecaja klimatskih promjena na zdravlje kroz žurnu primjenu tehnika za ublažavanje i adaptaciju.
- Pokazati ulogu zdravstvene zajednice u suočavanju sa izazovima globalno i u regionima, zemljama i zajednicama.
- Podsticati odlučnost i akciju među vladama, međunarodnim organizacijama, donatorima, građanskom društvu, biznisu i zajednicama (posebno među mladim ljudima) kako bi se zdravlje postavilo u središte programa klimatskih promjena.

EU odlučila: Do 2020. petina energije iz obnovljivih izvora

Posljednja dva stoljeća najveći utjecaj na prirodni okoliš ima čovjek, koji ga je mijenjao kako bi sebi što brže učinio život sve boljim, ne mareći pritom za moguće štete po zdravlje u sadašnjosti i na ugroženu opstojnost čovječanstva u budućnosti. Iskrčeno je pola šuma na Zemlji, sve češće paljenjem, radi dobivanja površina za stočarstvo i poljoprivredu, što je dovelo do isušivanja plodnih subtropskih područja i širenja pustinja. Izgaranja fosilnih goriva i šumski požari uvećavaju sadržaj ugljičnog dioksida u stratosferi, što pojačava efekat staklenika, čime raste temperatura na Zemlji i količina ultravioletnih zraka pristiglih do čovjeka.

Inače, emisije u energetici i prometu, naročito CO₂, tzv staklenički plinovi značajni su izvor aerozagađenja što uzrokuju zdravstvene probleme, kisele kiše i globalno zatopljenje.

Čelnici zemalja članica Europske unije dogovorili su na summitu u Bruxellesu, prošle godine, da postave kao obvezujući cilj da do 2020. godine povećaju udjel obnovljivih izvora (vjetar, sunce, more) na 20 posto od ukupne potrošnje energije. Dvadesetpostotni udjel obnovljivih izvora cilj je koji se treba postići ukupno na razini EU-a, a o raspodjeli tereta između zemalja članica u ispunjavanju toga cilja dogovarat će se kasnije. Dogovoreno je i da EU do 2020. za 20% smanji ispuštanje CO₂, a ako to učine i u državama u razvoju EU će smanjiti za 30 posto.

KLIMATSKE PROMJENE I ZDRAVSTVO

Opasnosti za zdravlje koje donose klimatske promjene su različite, ali globalne po svojoj prirodi. Opasnosti idu od visokog rizika zbog ekstremnih vremenskih pojava do promjene dinamike infektivnih bolesti. Mnoge od vodećih bolesti-ubica osjetljive su na klimatske uvjete, pa i na njihovu incidencu i širenje vjerovatno utječe promjena vremenskih modela.

Utjecaj klimatskih promjena na zdravlje već je evidentan na razne načine: više ljudi umire od pretjerane toplote nego ranije, promjene se javljaju i u incidenci bolesti koje izazivaju vektori- štetočine, a obrazac prirodnih katastrofa se mijenja.

Ovi utjecaji će biti disproporcionalno veći u vulnerabilnim populacijama. Vulnerabilnost je takođe veća u:

- ✍ Područjima sa većom endemijom klimatski senzitivnih bolesti, ozbiljnom nestašicom vode i niskom proizvodnjom hrane;
- ✍ Malim ostrvskim zemljama u razvoju i planinskim regijama;
- ✍ Mega-gradovima i obalskim područjima u zemljama u razvoju.

AKCIJA SE MORA PODUZETI SADA

Zdravstveni utjecaj klimatskih promjena bit će teško popraviti za nekoliko godina ili decenija. Mnogi od tih utjecaja mogu se izbjeći ili staviti pod kontrolu. U zdravstvenom i drugim sektorima postoje utvrđeni koraci za smanjenje izloženosti i efektima promjene klime. Na primjer, kontrola štetočina koje izazivaju bolesti, smanjenje onečišćenja zbog prometa i efikasno korišćenje zemlje i vode poznate su i iskušane mjere koje mogu pomoći.

Pored toga, mnogi koraci u prevenciji klimatskih promjena mogu imati i pozitivne zdravstvene efekte. Na primjer, povećano korišćenje bicikla i javnog prometa umjesto osobnih automobila u razvijenim zemljama smanjiće emisiju plinova staklenika. To će takođe poboljšati kvalitet vazduha i voditi ka boljem respiratornom zdravlju i manjem broju prijevremenih smrti. Povećanje tjelesne aktivnosti kroz biciklizam i hodanje vodit će ka manjoj pretilosti i smanjenju bolesti koje su povezane sa pretilošću. Što se ovi koraci budu prije preduzeli, to će veći biti njihov utjecaj na javno zdravlje.

EKOLOZI I GLOBALNO ZAGRIJAVANJE

Grupa za zaštitu okoliša WWF tvrdi da posjeduje nepobitne dokaze kako globalno zagrijavanje može unijeti drastične promjene u najmanje trećinu svjetskog bilja i životinja

Članovi World Wide Fund For Nature do kraja 2100. predviđaju izumiranje mnogih vrsta, a kao najugroženija područja ističu ona na sjeveru gdje bi, prema njihovim procjenama, moglo nestati 70 posto života. Obalne i otočne vrste bit će ugrožene od kombinacije ugrianih oceana, porasta morske razine i drugih promjena koje će se dogoditi njihovim staništima.

IZDAJE:

ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
Titova 9, 71000 Sarajevo
Tel.: ++387 33 663 941, Fax: 220 548
E-mail: zavodzz@bih.net.ba

Vukovarska bb, 88000 Mostar
Tel.: ++387 36 324 687, 324 697
E-mail: zzjz@cob.net.ba

www.zzjzfbih.ba